The Project Gutenberg EBook of Jan Amos Komenský, by Jan Václav Novák

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with
almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or
re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included
with this eBook or online at www.gutenberg.org

Title: Jan Amos Komenský
Johano Amos Comenius

Author: Jan Václav Novák

Translator: Rondeto de Esperantistinoj en Pr

Release Date: June 27, 2007 [EBook #21951]

Language: Esperanto

Character set encoding: UTF-8

*** START OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK JAN AMOS KOMENSKÝ ***

Produced by Robert L. Read and Miroslav Malovec

JAN AMOS
KOMENSKÝ.
(JOHANO AMOS COMENIUS.)

BOHEME VERKIS PROF. DRO. JAN NOVÁK.

TRADUKIS
"RONDETO DE ESPERANTISTINOJ"
EN PRAHA.

1 9 2 1.
ELDONIS „RONDETO DE ESPERANTISTINOJ“
EN PRAHA.

ANTAŬPAROLO.

Estas afero konata, ke la malgrandaj nacioj tre ŝatas esti fieraj pro siaj grandaj homoj kaj ke ili tre volonte atentigas la internacian publikon pri la fakto, ke la penso ekbruliginta korojn kaj kapojn de homaro devenis de filo de ilia tero kaj ilia nacio.

La instruo pri la internacia solidareco, estu ĝi disvastiĝinta kiom ajn, neniam forpelos el homaj koroj la sanktan flamon de

Livros Grátis

http://www.livrosgratis.com.br

Milhares de livros grátis para download.

speciala
amo al homoj naskiĝintaj en la sama regiono kaj lernintaj de la patrino la saman idiomon, amon de la propra nacio. Ĉar la kaŭzo de tiu
ĉi amo estas la plej esenca kvalito de homaro: ĝi estas kredo je forto
de la homa penso, je povo per la homecaj ideoj regi la sorton de si mem kaj sorton de la tuta homaro.

Kaj la plej altaj, la plej idealaj kaj sekve la plej efikaj ideoj progresigi la homaron estas tiuj de mi, simpla, senpova kaj sensignifa membro de sia nacio, sed forta tiam, se koroj de ĉiuj miaj samnacianoj ekbatas por la samaj savontaj ideoj.

Kaj kun ĝojega miro mi aŭdas, ke, kio estis idealo kaj savonta vorto por mi, estas same idealo kaj devizo de la ceteraj samnacianoj; eĉ ke la ideoj de la ceteraj estas pli klaraj kaj ke la ilia koro batas pro ili ankoraŭ pli brue ol la mia; kaj ke ekzistas inter la samnacianoj homoj, kiuj scias diri miajn idealojn per tiaj vortoj kaj montri al ili tiel ireblajn vojojn, ke la kapo flarante poveblecon realigi idealojn pensitajn nerealigeblaj svenas pro feliĉego. Tio estas la tasko de la grandaj animoj. Ĉu do oni ne devas fieriĝi pro nacia parenceco kun la granda spirita korifeo? Ĉu estas honto tia fiero?

Jen la argumento, kial la ĉeĥoslovaka nacio fieriĝas pro Jan Amos Komenský (Comenius) kaj kial ni eldonas en esperanta traduko broŝuron priskribantan liajn vivon kaj laboron.

Jan Amos Komenský estas speciale kara al koro de ĉiu Ĉeĥoslovako, ĉar li estas unu de la tri homoj, kiuj plej esence reprezentas internan ideon de la ĉeĥoslovaka nacio, sencon de ĝia historio, kiun dum la lastaj jardekoj tre kuraĝe esploradis niaj filozofoj kaj historiistoj precipe T. G. Masaryk (nuna prezidanto de la respubliko). Lia teorio trovis multan aprobon kaj multenombrajn kredantojn. Jen ĝia esenco.

Senco kaj celo de ekzisto de la ĉeĥoslovaka nacio, la interna ideo de ĝia evoluo, estas montrita en ĝia historio. El ĝi sekvas, ke la nacio estis en la plej fruktodona evoluo de siaj kapablecoj tiam, kiam ĝi luktis ekskluzive por celoj abstraktaj, spiritaj, idealaj, kiuj ne povis efiki je lia materia situacio. Tio estis dum epoko de Hus (bruligita en j. 1415) kaj de Husanoj.

La parolo de Hus „Serĉu la veron kaj restu en la konita vero!“ kiu estis de Masaryk montrita kiel la precipa instigilo de la Husa celado kaj fariĝis devizo de la progresema movado, estas mallongigo de
la plej arde dezirata idealo nacia: povi klopodi por koni la veron kaj
por efektivigi postulojn kaj ordonojn de la vero en la praktika vivo. Kio ĉe tio estas speciale substrekinda estas la efektivigo de la
vero en la praktiko, penado, ke la ĉiutaga, nefestena, laborplena vivo
fariĝu enkorpiĝo, realiĝo, efektiviĝo de la verecaj idealoj. La konkretaj faroj povas esti eĉ kontraŭaj, sed tiu ĉi pensmaniero estas komuna al ĉiuj grandaj aperaĵoj de la spirita vivo ĉeĥoslovaka.

La dua fiero de nia historio estas Petr Chelčický, samtempulo de Hus kaj de la Husanoj. La Husanoj decidis batali por sia vero, por sia vero de Dio, ili entuziasmigis por la „Dia milito“ la plimulton de
la nacio, ili jam en jaro 1420 ricevis gravan venkon kontraŭ la neleĝa
reĝo Zigmundo. Sed tiam Chelčický havas kuraĝon kontraŭstari la

ĝeneralan humoron de la tempo kaj ekpredikas opinion elpensitan en silento de la sudbohemaj kampoj: „Ĉia ajn milito estas malpermesita al Kristano per la unusenca ordono Dia: Nemortigu! Neniam decas al Kristano uzi la perforton“. Kaj kiam la ĉefurbo plena de esperoj je militaj venkoj kaj venkaj profitoj ne havis orelon por aŭskulti lin, li revenis en sian kamparon, ne por verki simple novajn librojn--sed por organizi homojn, kiuj ekkredinte liajn verojn estis kapablaj vivi laŭ ili. Kaj li efektivigis tion kun tiela sukceso, ke fondiĝis multaj komunumoj de homoj vivantaj laŭ la principoj de la origina kristaneco, kiel ĝin Chelčický predikis. Ili neniam uzis perforton, amis sin reciproke, laboris honeste ne sole por sia propra profito sed por bonfarto de ĉiuj komunumanoj. Ilia nomo estis „Ĉeĥaj Fratoj“ kaj la influo de organiza laboro de „revulo“ Chelčický daŭris tri jarcentojn! Dum tiel longa epoko kreskis kaj floris komunumoj de Ĉeĥaj Fratoj kiel modeloj de la bona mastrumado kaj dokumento, ke eĉ utopioj estas realigeblaj.

Jan Amos Komenský estis la lasta episkopo de la Ĉeĥaj Fratoj. Sed lia vero estis jam alia vero. La mezepokaj formoj estas ĉe li jam tute plenigitaj per la moderna enhavo de renesanca kulturo, la du polusoj de la homara celado: idealo materia kaj idealo spirita, la bezono agi kaj la ĝuo mediti, estas ĉe li en harmonia kunsento. Li estas efektive kredanta membro de la eklezio de la Ĉeĥaj Fratoj, li malbenas kaj kondamnas militon, sed antaŭ ĉio li scias, ke lia propra nacio devas esti libera por povi plenumi taskojn de Dio donatajn. Samtempe kun li vivis la glora filozofo franca Descartes. Lia pens- kaj agadmaniero estis tute kontraŭa al tiu de Komenský.

Descartes dum la tuta vivo sidis en salono sur kusenoj malforta, malsaneta viro, kaj la tutan vivon meditis, ĉu li ekzistas aŭ ne.

Al Komenský eĉ ne venis penseto, ke li povus ne ekzisti, ĉar ĉiam aferoj gravegaj estis farotaj. Li, politika ekzilito el sia patrujo, ĉiam sciis, ke antaŭ ĉio la maljusta kaj malbona uzurpatoro de la reĝa trono estas forigota. Kaj li tial vagadis tra la tuta Eŭropo, serĉante monon, soldatojn, asociojn, kiuj povebligus forigi la malhonestulon Habsburgan, la despoton, la kontraŭreformaciulon. Eĉ kun Turkoj li estus estinta asociinta por ekmiliti la Habsburgojn.

Kaj kiam ĉio montriĝis vana, li ne malesperis sed ĉiujn siajn laborkapablojn li dediĉis al la reformo de pedagogio al la organizado de pli bonaj lernejoj ol nun. Ĉar se la junaj homoj eliros el lernejoj pli bone instruitaj pri la homecaj virtoj, tiam neniam estos poveble, ke ekzistu tiomaj maljustecoj, tiom da faroj kontraŭ la leĝo de Dio, kiom li vidis kaj travivis.

Tia konkreta, praktika laboro por la ideala vero, por la morala postulo, por sistemo de Dio, tio estas la plej karakteriza kvalito de la ĉeĥoslovaka menso.

Tial komprenu, fremdnaciaj legantoj de nia libreto, kial ni kun tia fervoro propagandas la scion pri Jan Amos Komenský, kaj helpu nin propagandante kun ni.

BRATISLAVA, 13. marton 1921.

Dr. Stan. Kamaryt.

JAN AMOS KOMENSKÝ,
INSTRUISTO DE LA NACIOJ, FONDINTO
DE LA NOVOEPOKA INSTRUADO.

„Ankaŭ mi kredas al Dio, ke ĝis pasos la uragano de la kolero pro niaj pekoj sendita sur niajn kapojn, la regado de viaj aferoj al vi revenos, ho, popolo bohema!“

Per tiuj ĉi vortoj, ofte nun ripetataj, inaŭguraciis la unua prezidanto de la ĉeĥoslovaka respubliko Tomáš G. Masaryk sian unuan komunikon al la Nacia Kunveno. Kaj la profeto Jan Amos Komenský, kies plumo ilin la unuan fojon skribis, tiam ilin skribis, kiam montriĝis vantaj la lastaj esperoj de bohemaj ekzilitoj je politika helpo, post ratifikacio de la interkonsentoj de paco Westfala en Nürenberg (komencon de la jaro 1650) kaj kiam la turmentata eŭropa popolo denove libere ekspiris post la longa suferado pro la plej kruela eklezia milito. Por li kaj liaj samreligianoj tiu trankvilo bedaŭrinde ne ekzistis, al ili estis destinite daŭrigi la vagadon tra la negastema fremdlando, kaj trovi tie eĉ la finan ripozon.

Kaj tamen Komenský, la lasta ĉefpastro de la "Frata Unuiĝo" (Jednota bratrská), nia plej nacia eklezio, senlace laboris preskaŭ duonon da jarcento por la bono de la homaro dediĉante la amon al sia patrujo, kiam li devis ĝin forlasi en aĝo da 35 jaroj, penante ĝis sia lasta spiro helpi al ĝi el la morala mizero per disvastiĝo de la klereco en ĉiujn klasojn kaj per la konvinkado pri bezono de la paco.

1. Riĉa je sciaĵoj li revenis el fremdlando, por dediĉi ĉiujn siajn fortojn al la servo de la Frata Eklezio; sed jam kiel studento li ekkuraĝis konatigi al siaj samlandanoj elpensaĵojn de la samtempaj natursciencoj kaj per helpo de la detala ĉeĥolatina vortaro ebligi al ili la scion de la sciencoj.

Sed bedaŭrinde lia trankvila laboro por la utilo de liaj eklezianoj estis interrompita per eksplodo de ribelo, finiĝinta per venko de la reĝo Ferdinando IIa super la bohema nacio la 8an novembron 1620.

En tiu tempo estis ankaŭ verkita lia fama „Labirinto de la mondo kaj paradizo de la koro“ (1623), kiun libron oni ankoraŭ hodiaŭ vicigas inter la popularajn librojn de la pli malnova ĉeĥa literaturo.

2. Sed ankaŭ pri la estonteco de la patrujo zorgis Komenský dum ĉi tiuj suferoplenaj jaroj. Li estis plene konvinkita, ke ne estas malproksima la tempo, kiam finos la suferado pro la kredo kaj ekestos la nova regno, pri kiu ĉiutage preĝas Kristanoj per vortoj de la preĝo „Patro nia. Venu regno Via“! Zorgante tiel, ke lia nacio ne estu surprizita per la subita renverso, li preparis por ĝi proponon de la nova reguligo de la eklezio kaj samtempe la verkon, kiu garantiis lian gloron por la tuta estonteco. La verkon li nomis „Didaktiko,“ t. e. „arto de la arta instruado“ kaj en ĝi li montris pli frue al la samlandanoj, pli poste en la latina traduko de la verko al la tuta homaro, kiamaniere eduki la junularon al la noblaj moroj kaj pieco

kaj
instrui al ĝi utilajn sciojn. En la libro oni postulas dediĉi por la perfekta eduko plenajn 24 jarojn de la juneca aĝo, kiun oni dividu je kvar periodoj; la infanaĝo, knabaĝo, aĝo de la maturiĝado kaj junulaĝo. Por ĉiu aĝo li volis starigi apartan lernejon, preparante por ĉiu specialajn librojn. Al la infana aĝo li dediĉis la faman „Informatorio de la patrina lernejo", kiu fariĝis evangelio de la instruistaro ne nur de lia propra nacio, sed ankaŭ de ĉiuj kleraj nacioj same kiel la „Didaktiko". Bedaŭrinde ĉi tiujn signifoplenajn fruktojn de lia spirito povis utiligi pli frue la fremdlando, liaj samlandanoj ekuzis ilin nur post la nacia renaskiĝo.

3. En ekzilon en la urbon Leszno foriris Komenský je komenco
de la jaro 1628 kaj tie li komencis instrui lernantojn de la latina lernejo. Li verkis por ili negrandan lernolibron de la latina lingvo nomata „Janua linguarum reserata" (1631), kiu disvastiĝis dum kelkaj jaroj en la tuta Eŭropo kaj konatigis la nomon de Komenský eĉ en la plej malproksimaj landoj de Azio. Ĝia praktika aranĝo ekinteresis la tutan instruitan mondon. Komenský deziris per tiu ĉi lernosistemo ne sole forigi malfacilaĵojn de la lernado de la lingvo latina, sed li celis samtempe doni al la junularo konon de la plej gravaj aferoj en la mondo. Tial li konstruis en 100 alineoj (1000 frazoj) tabelon de enhavo de la tuta mondo, komencante de ĝia kreo kaj finante per la lastaj aferoj de la homo; en tio ĉiu objekto devis esti signita per sia origina nomo. La praktika signifo de tia libro estis al ĉiu evidenta kaj tial ĝi estis en la tuta Eŭropo en diversajn lingvojn tradukata. La verkinto mem ekmiris pri la sukceso kaj aprobo de sia libro. La provo faris lin tuj mondkonata inter ĉiuj tiamaj kleruloj. Sed tamen en sia fervora penado helpi al la homaro, skuiĝanta pro la malpaco kaj maltrankvilo, li konsideris tion kvazaŭ signon de la Providenco, ke li provu ion pli signifan. Li rimarkis, ke
kaŭzo de ĉiuj malfacilaĵoj sur la mondo estas celado al aferoj supraĵaj sen atento de ilia interno kaj enhavo kaj la homa facilkredemeco. Antaŭ nelonge estis atendata savo de la klasikismo, la
reveno al beleco de la malnovaj formoj literaturaj, sed la penado haltis ĉe senenhavaj formoj, ĉar al la efektiva kono, ne alkondukis la
junularon eĉ la legado de la malnovaj verkistoj. Kaj tamen estis en la
lernejoj, tiom da tempo kaj zorgoj dediĉita al la latina lingvo sole por ke la lernantoj sciu verki leterojn kaj versojn laŭ la malnovaj modeloj. Ĉu estas utila por la vivo, demandas Komenský, labori pri tiaj aferoj, kiam ĵus dume atentigas pri sia rajto nove prosperantaj natursciencoj precipe fiziko, ĥemio kaj astronomio? Tial opinias Komenský, ke estas necese aranĝi denove la instruadon laŭ novaj metodoj kaj principoj, kiel oni faris ĉe lingvo latina. Estas jam por la komparo de ĉiuj objektoj necese tiujn principojn trovi. Ke estas eble fari tion, konkludas Komenský laŭ vortoj de Sankta Skribo (Saĝeco
11, 21), ke Dio ĉion ordigis laŭ la nombro, mezuro kaj pezo. Se ĉiuj vortoj de iu lingvo havas sian analogion, ke oni povas ilin ordigi en nemultaj reguloj, sammaniere klasifiki oni povas la objektojn kaj difini laŭ iom da principoj. Estus sole nur necese konstrui „Pordegon de la objektoj", memkompreneble tiel konstruitan, ke la junularo sen malfacilaĵoj eniru en la templon de la sciencoj. Kaj se estus tiel poveble de la juneco ĉiujn homojn enkonduki en la veran konon, malaperus certe per si mem ĉiuj iniciatoj de la malkonsento kaj malpaco kaj anstataŭ malamikeco ekregus en la mondo agrabla paco. Kaj pri paco klopodis Komenský des pli multe kun aliaj same pensantaj viroj, ju pli profunde influis la ĉeĥan landon, lian patrujon, kaj preskaŭ la tutan Eŭropon la malfeliĉaj sekvoj de la religiaj malpacoj. Se la vera scio disvastiĝus inter ĉiuj homoj, ĉu ne proksimiĝus la plenumo de la vortoj de Kristo, ke estos unu ŝafejo kaj

unu paŝtisto?

5. Ke oni iam sukcesos verki tian libron, Komenský ne dubis. Ankaŭ ĝustan nomon li el libroj samtempaj por ĝi trovis: „Pansofio“. Kompreneble por ke ĉiuj frazoj en ĝin akceptitaj estu vere fidindaj konitaĵoj, oni devus trastudi tutan sciencan materialon kaj per spertoj kaj esplorado pruvi la verecon de ĉiu ĝia frazo. Sed tio estus granda kaj malfacila laboro, ke sole senlaca kaj diligenta laboro de unuopulo sukcesus ĝin venki.

6. La ideojn, en ĝi koncize donitajn, pritraktis Komenský detale en la letero, kiun li sendis al sia amiko Samuel Hartlib en London, en la duono de tridekaj jaroj de la XVII. jarcento. Al Hartlib ĉio ĉi tre plaĉis, ĉar ankaŭ la fama angla filozofo lordo Francis Bacon, antaŭ ne longe mortinta (1628), predikis la bezonon de nova metodo de ĉia esplorado sur la principo de indukcio, pri kiu tiam klopodis la natursciencoj. Estas tiel klarigeble, ke Hartlib sen permeso de Komenský sendis la leteron al la Oxforda universitato por bontrovo kaj kun ĝia konsento li ĝin eĉ prese eldonis kiel „Conatuum Comenianorum praeludia“ (Antaŭludo de entreprenoj de Komenský). Komenský estis vere surprizita ricevinte subite el Londono anstataŭ respondo presitajn ekzemplerojn de sia letero. Memkompreneble, ke ne tute konvenis al Komenský antaŭ la mondo entrepreni ion, kion li ŝatus labori kaŝe en sia laborejo, sed kuraĝigis lin denove la konsento kun lia propono de la tuta scienca mondo. Baldaŭ estis proponite al li ne nur la materiala helpo por lia laboro, sed ankaŭ la scienculoj de diversaj fakoj proponis sian helpon kiel kunlaborantoj, por ke la verko estu pli frue preta.

7. Unuan materialan helpon proponis al Komenský la juna posedanto de Leszno Grafo Bohuslav Leszczynski, kiu volis ankaŭ liajn helpantojn vivteni. Tio okazis en la jaro 1640, post granda sukceso de la lerneja teatraĵo „Pri Diogenes el Kynike“, kiun li atingis estante rektoro de la leszna lernejo. La grafo ĉeestis kun siaj amikoj la prezentadon. Al li do Komenský prezentis unuan detalan proponon, kiel estus eble pansofion sistemi kaj kiuj helpaj verkoj estas bezonaj. Ĝi estis precipe „Panhistorio“, historio de scienca esplorado kaj serĉado de la veroj kaj la „Pandogmatio“, resumo de ĉiuj opinioj kaj skismoj per kiuj la homaro iradis al la scio.

8. Sed pli frue ol ĉi tiu propono estis decidita, ricevis Komenský de Hartlib (somero 1641) inviton, ke li venu Anglion por signifoplena laboro, gloranta kaj honoranta Dion. Alveninte Londonon Komenský nur tiam eksciis de la amikoj, ke li estis invitita de la parlamento mem, por fondi pansofian kolegion, en kiu li kun 12 scienculoj laborus je la progreso de la sciencoj. Tiun sukceson atingis Hartlib helpe de potencaj amikoj ĉe la nove kunvokitaj parlamentanoj, ĉe kiuj tiam aperis forte la emo, ne nur plibonigi ekzistantajn malordojn en la regno, sed ankaŭ subteni la progresemajn ideojn, kiuj tiam estis sennombraj. Bedaŭrinde, la ribelo de katolikaj Irlandanoj kontraŭ Angloj prokrastis la tujan efektivigon de la grandioza propono de Hartlib.

9. Komenský uzis liberan tempon en Londono dum vintro 1641-2 preparante detalan planon nomitan „Via Lucis“ (Vojo de la lumo) por la intencita kolegio. Li montras en ĝi kiamaniere penis la homaro liberiĝi el la mallumo de la erardoktrinoj, en kiuj ĝi kvazaŭ droniĝis

post perdo de la kredo je la vera Dio. Lastaj kaj plej efikaj rimedoj, laŭ opinio de Komenský, estas la arto de libropresado kaj vojaĝado trans maroj. Sed ankaŭ ĉi tio ne sufiĉas por ke la homaro retrovu la lumon. Por atingi ĝin oni ĉefe bezonas disvastigi la klerecon per taŭgaj rimedoj. Tiuj rimedoj povas esti elementaj lernejoj por la tuta homaro, en kiuj ĝi akiradus la konon el universalaj libroj, verkitaj de scienca kolegio. Ankaŭ universalan lingvon povus iam tiuj ĉi viroj krei. Havante sian centron en Londono, kvazaŭ foirejo de la tuta mondo komerca, ili povus atente observi la evoluon de la tutmonda kulturo, informi sin reciproke pri novaj eltrovoj de monda signifo kaj esti samtempe internaciaj juĝantoj en aferoj politikaj. Al ilia juĝorajto estus ankaŭ la reĝoj submetataj kaj kiu kontraŭstarus ilin, tiu povus esti forigita per la komuna interveno de ĉiuj aliaj. Tiamaniere estus garantiita la senĉesa progresado de la homaro kaj la eterna paco en la tuta mondo.

10. Bedaŭrinde, la grandioza projekto ne efektiviĝis, la politika paco ne ekestis en Anglio eĉ dum la sekvintaj jaroj kaj la ribelo kontraŭ la malnovaj ordoj ekkulminaciis per forigo de la reĝeco kaj enkonduko de protektorato de Cromwell. Ankaŭ religia radikala partio sukcesis valori en la politiko. Komenský povis tiam nenion alian fari ol forlasi konfuzitan Anglion kaj akcepti novan proponon el Svedio, ke li organizu por Svedoj la librojn por lernado de latina lingvo kaj kompense ke li ricevos helpon por la preparata pansofio.

11. El simpla „Janua linguarum reserata“ evoluis dum kelke da jaroj triparta metodo de latinaj lernolibroj, kiuj estis sukcese enkondukataj en tiamajn lernejojn. Krom la „Janua linguarum“ estis ankoraŭ „Antaŭpordejo“ (Vestibulum) kaj „Ĉambro“ (Atrium) al ĉiu grado de la gramatiko kaj vortaro. Komenský nevolonte forlasis ŝatatajn jam ideojn pansofiajn, en kiuj li vidis sian propran vivocelon, precipe, kiam liaj anglaj amikoj lin pro tio riproĉis, sed li esperis baldaŭ fini la laboron en Svedio kaj komenci tiun, kiu plej multe lin allogis. Ankaŭ pro politikaj kaŭzoj li volis plenumi deziron de Svedoj, kiuj kiel la plej potencaj kontraŭloj de Habsburgoj penis helpi liajn samlandanojn kaj samkredanojn kaj ebligi la revenon en Bohemion.

12. Trans Holandio, kie li ankaŭ renkontiĝis kun la fama filozofo Descartes, Germanio kaj Danio li rapidis Svedion, por prezenti sin al la malavara subtenanto de subpremataj homoj, al holanda grandkomercisto Ludoviko de Geer, militistara sveda liveranto, de kiu la propono devenis. Tiu, volante havi sian intencon aprobitan de la politika potenco, sendis lin en Stockholmon al regna grandkanceliero Axel Oxenstern. La kanceliero, jam de longe konscianta bezonon de la reformo de la instruado, aŭskultis la konkludojn de Komenský kun granda intereso, li eĉ proponis al li superan inspekton de reformo de la tuta instruado en Svedio. Ne malpli ĝojigadis lin, kiam Komenský argumentis al li el la Sankta Skribo la proksimecon de la regno de Kristo kun la pligrandigo de komuna kulturo. Nur post la kvartaga interparolado foriris Komenský, promesinte, ke li pli frue, kiel aferon pli urĝan, prilaboros librojn lingvajn, kaj poste komencos solvadi la pansofion (Ĉioscion). Ankaŭ al reĝino Kristino estis tiam Komenský de kanceliero prezentita.

Kiel loĝlokon por la komencotaj laboroj, rekomendis al li la

kanceliero trankvilan, tolereman urbon Elbing, apud freŝa limano de la rivero Vistulo, en la orienta Prusio. Tie ankaŭ ekloĝis Komenský kun sia familio, en aŭtuno de la jaro 1642, havante kelkajn junajn helpantojn el Frata Unuiĝo, kun kiuj li esperis sukcese plenumi la tutan taskon dum kelke da monatoj.

13. Sed denove prilabori tutan sistemon de lernolibroj kaj samtempe meti ilin en perfektan harmonion, postulis multon da laboro kaj pacienco precipe, kiam Komenský, dezirante perfekte koni la tutan problemon, ree trastudis ĉiujn samtempajn lingvajn instrumetodojn kaj eĉ analitike relaboris tutan instruan teorion entute, kaj nur sur ĉi tiu fundamento li traktis, laŭ lia opinio, multsignifan por la tuta klero teorion de ĝusta instruado de lingvoj en enkonduka verko al la lernolibroj nomita „Linguarum methodus novissima“ (Plej nova lingva metodo, eld. en jaro 1649).

14. Sed malgraŭ tiuj ĉi tiom urĝaj laboroj, li ne forgesadis sian pansofion, eldoninte tuj en la jaro 1643 „Planon de pansofio“ (Pansophiae diatyposis) kaj 2 jarojn pli poste li komencis esplori la penson de komuna universala reformo de ĉiu homa gento per sistemo de la libroj, inter kiuj ankaŭ lia pansofio estus nur unusola verko. Li intencis plej frue prezenti la proponon al Eŭropa klerularo por prikonsidero kaj li nomis ĝin „Ĝenerala interkonsilo pri la reformo de la aferoj homaj“ (De rerum humanarum emendatione consultatio catholica). La efektiviĝo de tiu ĉi intenco ne okazis, ĉar Ludoviko de Geer senĉese insistis je la finlaborado de la prenita tasko kaj li ne kaŝis eĉ sian malplaĉon, se Komenský deflankiĝis for la laboro al tiu, kiu lin pli allogis, aŭ se li ie reprezentis sian eklezion, kaj fine li eĉ rifuzadis promesitan subtenon, kiam la libroj ne estis baldaŭ preparitaj por preso. Kaj tiel ni trovas ĉe Komenský ĵus en tiuj jaroj 1642-48 ofte hezitadon, senkulpiĝadon kaj reĝustiĝadon kaj denove skuetadon per la katenoj de devoj kiuj lin tiom premis.

15. Cetere, lia maltrankvilo grandiĝis ju pli proksimiĝis la decido de militaj interkonsentoj, kio signifis ankaŭ decidon pri la sorto de ĉeĥaj ekzilitoj kaj tamen verdire Komenský sole por Ĉeĥoj laboris, akceptinte la taskon por li tiom sendankeman. Sed la traktado estis prokrastata, la esperoj malaperadis kaj ju pli necedema montriĝis la imperiestro Ferdinando IIIa rilate la demandon de la religia unueco en bohemaj landoj, des pli volonte permesadis en Germanio la aprobon de evangeliaj eklezioj. Jam antaŭ la ratifikacio de pacaj interkonsentoj en la jaro 1648 petas Komenský la reĝinon kaj svedajn kancelieron, ke ili protektu kompatindajn bohemajn ekzilitojn kaj ne submetu tiom da senkulpe suferantaj homoj kaj iliaj eklezioj al la certa ruinigo. Sed ĉio estis vana. Superiĝis la politikaj konsideroj, ĉar ĉiuj militantaj partioj estis jam lacaj, elĉerpitaj kaj Ĉeĥoj estis tamen oferdonitaj. Kaj al Komenský ne restis ol ankoraŭ senkulpigadi sin pro sia insistado.

16. La saman jaron li forlasas Elbingon por administri sian eklezion, de kiu li estis elektita kiel episkopo--juĝanto. En Lezsno li poste presigis du librojn, kiujn li dum antaŭaj jaroj verkis por Svedoj, nome la „Metodon de lingvoj“ kaj „Didaktikon“, sian plej gravan verkon.

17. Ankaŭ ĉi tie li ne restis longe. Jam la duan jaron post sia transloĝiĝo en Lesznon li ricevis honoran inviton de princoj Rákóczi, ke li en Šaryšský Potok super Bodrogo, en loko de ilia somerloĝado aranĝu lernejon laŭ siaj pansofiaj planoj. Antaŭ sia

forveturo en Hungarion, kien lin sekvis lia eklezio en printempo de la
j. 1650, li ankoraŭ verkis, por ĝojigi la korpremitajn fratojn tie loĝantajn, „Testamenton de la mortanta patrino de la Frata Unuiĝo,“ verketon de alegoria karaktero, en kiu lia eklezio adiaŭas sur la mortlito kun siaj filoj kaj postlasas al ili siajn trezorojn. El ĝi devenas ankaŭ nia enkonduka sentenco, kiu sonas al ni kvazaŭ profetaĵo. Sed ankaŭ alimaniere ni komprenas la emocion de la filantropo, kiu ne povas rezigni je la espero en finan venkon de bono,
kvankam la plej proksiman estontecon kovras netraigeblaj nuboj.

18. En Slovakio (Uherská Skalice) li estis je pasko de tiu jaro tre ĝoje bonveninta; el Uherská Skalice li vizitis ankaŭ aliajn ekleziojn fratajn pli malproksimen. Iom hezitante, li poste iris orienton kaj en Potok plenestime akceptis lin precipe la grafo Zikmundo Rákóczi. Sed por pli longa restado li elektiĝis tie en aŭtuno de la sama jaro, post longa traktado kun la eklezio, kiu hezitis en tiu kritika tempo lasi foriri sian ĉefpastron. Fine la politikaj konsideroj decidis.

19. En sia nova agadloko Komenský tuj prezentis al la princo planon de la sepklasa lernejo, kies 3 elementaj klasoj estus lingvaj, 4 superaj klasoj objektaj (filozofiaj). La malsuperaj klasoj estis baldaŭ malfermitaj kaj Komenský relaboris por ili ankaŭ siajn lingvajn
librojn je tria fojo, sed la superaj klasoj ne efektiviĝis pro la tro frua morto de princo Zikmundo (4./II. 1652.). Komenský volis nome transmeti la taskon liberigi ĉeĥajn ekzilitojn al Zikmundo, ĉar tiu ĉi
edziĝis kun Eliso, filino de la iama reĝo Frederiko el Pfalz, kiun vere feliĉan geedziĝon Komenský mem benis. Tial li ankaŭ laboris kun tia komplezemo por la lernejo, kiun la juna princo tiom
ŝatis. Bedaŭrinde, eĉ tie estis Komenský baldaŭ seniluziita, ĉar la situacio ne estis ankoraŭ matura por liaj projektoj kaj la rimedoj, per kiuj li intencis ĉion rebonigi, ne kondukis al la celo. Tial li fine ellaboris la enhavon de nova „Janua linguarum“ en ok lernejaj teatraĵoj je „Studo-ludo“, („Schola ludus“), en kiu trovis efektivan plaĉon nur la nobela junularo de la lernejo. Post la laboro, daŭrinta 3 kaj 1/2 da jaro revenis Komenský alte estimata al sia eklezio en somero de la jaro 1654.

20. Lian ĝustan kaj praktikan opinion pri la realeco, pruvas ankaŭ 2 libroj aperintaj en Hungario: Tio estas precipe lia fama „Orbis pictus“, (Mondo en bildoj), en kiu la konciza enhavo de la „Janua linguarum“ estas klarigata per multaj bildoj, kiuj estas tie eĉ
la ĉefa temo. La ilustraĵoj anstataŭas tie empirian apercipon, kiun oni ne povis ĉie akiri, kiel ekzemple en Hungario por diversaj metioj. Poste, forirante el Hungario, donacis Komenský al la princo Georgo II., frato de Zikmundo, verketon de ekonomia enhavo, nomitan „Gentis felicitas“ (Feliĉo de nacio), en kiu Komenský montras, sur kio
bazas la ĝusta signifo de la nacia feliĉo kaj kiel malproksime de ĝi estas la hungaraj loĝantoj, kaj kiamaniere al ĝi proksimiĝi. Tio certe
estis la plej bela danko por la favoro de Rákóczi.

21. La cirkonstancoj, kiam Komenský la trian fojon alvenis en Lesznon, estis tre kritikaj, ĉar estis atendita la svedo-pola milito, kiu ankaŭ vere la sekvantan jaron furioze eksplodis. Pri ĝi ni scias pli detale el la romano de Sienkiewicz „La inundo.“ La svedan enmarŝon
konvene komparas la poeto kun la inundo, ĉar la malamika militistaro alproksimiĝis ĝis al Krakow, ke eĉ la reĝo Jan Kazimir mem estis devigata forkuri fremdlandon. Leszno akceptis la svedan kavalerian

garnizonon. La fremduloj, en la urbo loĝantaj, laŭ religio skismuloj, estis amataj nek de la popolo el la ĉirkaŭaĵo, nek de la nobelaro. Kiam do, en unuopaj lokoj de la regno leviĝis ribelo kontraŭ la fremda regado, venis ankaŭ vico je Leszno, eble ankaŭ la sopiro je abunda rabaĵo en la riĉa komerca urbo tiam decidis. En aprilo de la jaro 1656 la kampara popolo, gvidata de la nobelaro, forte atakis la urbon, kiu post la foriro de la sveda garnizono estis prirabita kaj ekbruligita. Komenský restis malgraŭ ĉiu minacanta danĝero ĉe sia paroĥo kaj foriris el la urbo nur en lasta momento, ĵetinte parton de siaj manuskriptoj en la kaŝejon sub sia studoĉambro. Tie ili estis ankaŭ trovitaj kaj redonitaj al li dek tagojn post la brulego. Bedaŭrinde, tio estis sole la malgranda restaĵo de lia multjara senlaca laboro. Krom tio perdis Komenský sian tutan havaĵon, la materialon pansofian kaj precipe grandan ĉeĥolatinan vortaron jam por la preso preparitan. La perdon de tiu ĉi vortara trezoro Komenský plej multe bedaŭris kaj tio estas ankaŭ la plej granda perdo, kiu trafis nian nacion je ĝia spirita posedaĵo de la pli malnova tempo. Pri la valoro de la verko atestas ĝia negranda restaĵo „Linguae Bohemicae thesaurus“ de V. Jan Rosa, kiun ofte uzadis Josef Jungmann, verkante sian vortaron.

22. La malfeliĉa sorto de la urbo profunde tuŝis koron precipe de la samtempa evangelia mondo, same kiel la perdoj de la fama pansofisto liajn multnombrajn amikojn. Li volis kun sia familio plej frue transloĝiĝi en Frankfurton a. M., sed volonte li akceptis inviton de Laurente de Geer, filo de Ludoviko, transloĝiĝi al li en Amsterodamon kaj tie en trankvilo dediĉi sin al la preferata pansofio. Loĝantaro de la urbo bonvenigis lin plej estime, kiel mondfaman personon kaj estis ankaŭ al li proponita helpo por diskonigo de liaj verkoj.

23. Li akceptis ĝin plej unue por la eldono de la kolektitaj verkoj pedagogiaj „Opera didactica omnia“ (1657), kiujn li aranĝis laŭ la tempo de ilia deveno (en Leszno, Elbing kaj en Potok) en tri grandaj volumoj kaj aldonis al ili kvaran parton de interparoloj, verkitan en Amsterodamo. Tiuj verkoj ekmirigis la tutan instruitan mondon; ŝajnis, ke ĉiuj misteroj de la ĝusta instruado estas malkovritaj kaj nur de tiu unusola viro. La aprobo de la urbo, en kiu Komenský loĝis kaj al kiu estis tuta verko dediĉita, estis precipe grava.

24. Kontraŭe la eldono de la latina traduko de politikaj profetaĵoj devenantaj de tri viziuloj, kun kiuj Komenský persone interrilatis, vekis kontraŭ li atentindan opozicion kaj maltrankviligis liajn lastajn jarojn. Kaj tamen ankaŭ per tiu ĉi libro, nomita „Lux in tenebris“ (Lumo en mallumoj) volis Komenský utili al sia nacio, kaj denove vaste pritrakti la demandon de ekzilitoj kaj atentigi pri la maljustaĵoj faritaj al lia nacio. Kion profetis liaj profetoj Kotter kaj K. Poňatovska pri la unuaj tempoj de la tridek-jara milito estis ja post la finiĝo de la bataloj plejparte decidite. Krom tio ne ĉesis instigi Komenský-on lia iama kunlernanto kaj malbonfama profeto el Lednice Nikolao Drabík al novaj kaj novaj politikaj deklaroj, kvankam liaj vizioj estis nur senĉese ripetiĝanta atakado je la Habsburga familio, je Aŭstrio kaj je papismo, de kiuj ruiniĝon en la plej proksima tempo li profetis. La malfeliĉa rezultato de la militista interveno en Polio, kiun provis princo Georgo IIa Rákóczi je fino de la svedo-pola milito, estis certe unu el kaŭzoj de konstanta insistado de Drabík. Komenský estis tiam ankaŭ peranto de la diplomataj sciigoj de la princa korto kun la fremdlando. Sian personan honoron kaj sian neriproĉeblecon li defendis per eldono de la profetaĵoj „Lux e

tenebris“ (Lumo el la malumo, 1665), kiujn li sendis pere de speciala kuriero al korto de Ludoviko XIV. esperante je komenciĝanta ĵaluzeco inter Habsburgoj kaj franca reĝa dinastio.

25. Sed malgraŭ la peno por la bono de la subpremitaj samlandanoj Komenský ĝis la lastaj momentoj ne forgesis, kion li promesis al la mondo, la pansofion.

El promesitaj „Interkonsiloj universalaj pri la reformo de la homaj aferoj“ li eldonis nur du enkondukajn volumojn: „Ĝenerala vekiĝo“--(Panegersio) kaj „Ĝenerala klerigo“--(Panaugiio 1662), sed li sendis detalan alvokon al ĉiuj eŭropaj scienculoj, volante instigi klerularon al fervora agado por la leviĝo de la kulturo, sen kiu ŝajnis al li la homa feliĉo neebla. Krom tio li senĉese primeditadis, kiamaniere fari la sciencojn alireblajn por ĉiuj klasoj. Tion pruvas la plano de IIIa parto de la Pansofio konservita bone en lia postlasaĵo, kiun li fine volis disvolvi en 100 dialogoj. El la pluaj verkoj ni konas precipe la nomojn: parto IVa „Pampaedia“, „Ĝenerala kulturo“, kiu estis enhavonta ĉiujn ĉefajn ideojn de la instruado, parto Va: „Panglottia“; „Universala kulturado de la lingvoj“, enhavonta krom la ĉefaj lingvaj reguloj ankaŭ ideojn pri la nova perfekta lingvo por kulturado de la scienco, parto VIa: „Panorthosia,“ „Universala pliboniĝo“, en kiu li volis priskribi la staton de la homaro, kiam ĉio estos laŭdezire plenumita, parto VIIa: „Pannuthesia,“ „Universala admono“ estis instigonta la homaron, ke ĝi vere pri ĉio ĉi klopodu. Krom tio Komenský senĉese aliformadis „Trairejon al la objektoj“ por la junularo kaj li finis la verkon en lasta jaro de sia vivo, kiel maljunulo preskaŭ okdekjara. Al „Trairejo al la objektoj“ li aldonis kiel praktikan konsekvencon „Triertium catholicum“ (Universala triarto), en kiu li absolute teorie provis solvi la grandan problemon pri korespondo de la pensado, parolado kaj agado. Tiun verkon li finskribis komence de la oktobro en 1670, 6 semajnojn antaŭ sia morto.

26. Ankaŭ por la restaĵoj de lia eklezio estas la amsterodama tempo plena je fruktodona laboro: Komenský ree eldonis tie la ĉefajn verkojn klerigajn, sed krom tio ankaŭ aliajn, ankoraŭ nepresitajn, kiel „Manualon“ (mallongigita Sankta Skribo), kantaron, kateĥismon kaj la konfesion.

27. Kaj kiam li eldonis en la jaro 1668 al la mondo ateston pri sia vivoagado „Unum necessarium“ (Unu necesa), li povis kontentiĝinta argumenti, ke li feliĉe trapasis ĉiujn labirintojn, tra kiuj lin lia kortuŝa vivo kondukis. Li ne sole malgraŭ multaj tentoj konservis la nefuŝitan kredon de la antaŭuloj hereditan, li ne sole dediĉis grandan parton de sia spirita energio al sia malleviĝanta eklezio, sed li donis al la tuta mondo kaj precipe al sia nacio brilan ekzemplon, kiamaniere kaj eĉ dum la plej malĝojaj cirkonstancoj, kiam ŝajne ĉio la homon konstraŭstaras, oni povas krei la verkon de senmorta signifo por la tuta estonteco. Pli ol 150 verkojn de Komenský oni kalkulas, el kiuj ni tie tuŝis nur kelkajn la pli signifajn, sed ĉiuj pruvas la nerompeblan intelektecon de la menso, senlacan klopodon klarigi ĉion simple kaj klare. Malmulte de tiel pensantaj kapoj ni trovas inter la scienculoj de ĉiuj epokoj kaj gentoj.

28. Komenský estas nomata ankaŭ instruisto de la nacioj, ĉar per sia „Didaktiko“ li montris novajn vojojn de la tuta instruado kaj krom tio, li mem, persone partoprenis je la nova reformo de la lernejoj de kelkaj fremdaj nacioj, kiel de Poloj, Germanoj, Svedoj,

Hungaroj kaj Holandanoj. Kaj tamen Komenský mem aldonas, ke ĉion ĉi tion li volis entrepreni nur por la bono de sia patrujo Bohemio, kiun li amis per la amo, kiun ne malgrandigis eĉ la longjara ekzilo kaj al kiu li volis helpi ĝis la lasta spiro de sia vivo.

29. El la ĥaoso de tiama tempo aperas al ni ĝis nun la majesta staturo de viro de deziro (vir desiderii) staturo de la profeto de la pli bona estonteco de la homaro, kiam ĉiu ekkonos sian bonon kaj ekkomprenos, ke la rajtoj ekzistas ne sole por li kaj lia nacio, provizita per nombra potenco kaj militista forto sed por la tuta homaro, kaj ke por ĉiu nacio, ĉu granda, ĉu malgranda same valoras privilegio „Nihil de nobis sine nobis“ (Nenio por ni sen ni). Kaj Komenský deziris, ke heroldo de tiu ĉi devizo estu ĉiu klerulo, sed precipe la instruisto. Ankaŭ la paca ligo de la nacioj sub inspekto de
la plej grandaj scienculoj, de veraj amikoj de la homaro, estis ideo de Komenský. Sed la kulturo ne estu privilegio de iu klaso. Komenský deziris disvastigi ĝin el ĝia eŭropa lulilo en la plej malproksimajn landojn de la tero, por ke iam ĉiuj eksentu ĝian benon.

End of the Project Gutenberg EBook of Jan Amos Komenský, by Jan Václav Novák

*** END OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK JAN AMOS KOMENSKÝ ***

***** This file should be named 21951-0.txt or 21951-0.zip *****
This and all associated files of various formats will be found in:
        http://www.gutenberg.org/2/1/9/5/21951/

Produced by Robert L. Read and Miroslav Malovec

Updated editions will replace the previous one--the old editions will be renamed.

Creating the works from public domain print editions means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you
do not charge anything for copies of this eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. They may be modified and printed and given away--you may do
practically ANYTHING with public domain eBooks. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

*** START: FULL LICENSE ***

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free
distribution of electronic works, by using or distributing this work
(or any other work associated in any way with the phrase "Project
Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full
Project
Gutenberg-tm License (available with this file or online at
http://gutenberg.org/license).

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project
Gutenberg-tm
electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm
electronic work, you indicate that you have read, understand, agree
to
and accept all the terms of this license and intellectual property
(trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all
the terms of this agreement, you must cease using and return or
destroy
all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your
possession.
If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project
Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the
terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or
entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be
used on or associated in any way with an electronic work by people
who
agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few
things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic
works
even without complying with the full terms of this agreement. See
paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with
Project
Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this
agreement
and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm
electronic
works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the
Foundation"
or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project
Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in
the
collection are in the public domain in the United States. If an
individual work is in the public domain in the United States and you
are
located in the United States, we do not claim a right to prevent you
from
copying, distributing, performing, displaying or creating derivative
works based on the work as long as all references to Project
Gutenberg
are removed. Of course, we hope that you will support the Project
Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by
freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the
terms of

this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with
the work. You can easily comply with the terms of this agreement by
keeping this work in the same format with its attached full Project
Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern
what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in
a constant state of change. If you are outside the United States, check
the laws of your country in addition to the terms of this agreement
before downloading, copying, displaying, performing, distributing or
creating derivative works based on this work or any other Project
Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning
the copyright status of any work in any country outside the United
States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate
access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently
whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the
phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project
Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed,
copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with
almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or
re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included
with this eBook or online at www.gutenberg.org

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived
from the public domain (does not contain a notice indicating that it is
posted with permission of the copyright holder), the work can be copied
and distributed to anyone in the United States without paying any fees
or charges. If you are redistributing or providing access to a work
with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the
work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1
through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the
Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or
1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted
with the permission of the copyright holder, your use and distribution
must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional
terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked
to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the
permission of the copyright holder found at the beginning of this
work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm
License terms from this work, or any files containing a part of this
work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this
electronic work, or any part of this electronic work, without
prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with
active links or immediate access to the full terms of the Project
Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary,
compress□d, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any
word processing or hypertext form. However, if you provide access to or
distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than
"Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version
posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.org),
you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a
copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon
request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other
form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm
License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying,
performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works
unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing
access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided
that

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from
the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method
you already use to calculate your applicable taxes. The fee is
owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he
has agreed to donate royalties under this paragraph to the
Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments
must be paid within 60 days following each date on which you
prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax
returns. Royalty payments should be clearly marked as such and
sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the
address specified in Section 4, "Information about donations to
the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies
you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he
does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm
License. You must require such a user to return or
destroy all copies of the works possessed in a physical medium
and discontinue all use of and all access to other copies of
Project Gutenberg-tm works.

- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any
money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the

electronic work is discovered and reported to you within 90 days
of receipt of the work.

- You comply with all other terms of this agreement for free
distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and Michael Hart, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread public domain works in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH F3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth

in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS' WITH NO OTHER
WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO
WARRANTIES OF MERCHANTIBILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied
warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages.
If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the
law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be
interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by
the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any
provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the
trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone
providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance
with this agreement, and any volunteers associated with the production,
promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works,
harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees,
that arise directly or indirectly from any of the following which you do
or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm
work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any
Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of
electronic works in formats readable by the widest variety of computers
including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists
because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from
people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the
assistance they need, is critical to reaching Project Gutenberg-tm's
goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will
remain freely available for generations to come. In 2001, the Project
Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure
and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations.
To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation
and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4
and the Foundation web page at http://www.pglaf.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit
501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the
state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal
Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification
number is 64-6221541. Its 501(c)(3) l□tter is posted at
http://pglaf.org/fundraising. Contributions to the Project Gutenberg
Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent
permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is located at 4557 Melan Dr. S. Fairbanks, AK, 99712., but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887, email business@pglaf.org. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at http://pglaf.org

For additional contact information:
Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gbnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations ($1 to $5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit http://pglaf.org

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: http://pglaf.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart is the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For thirty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:

http://www.gutenberg.org

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.

Livros Grátis

(http://www.livrosgratis.com.br)

Milhares de Livros para Download:

Baixar livros de Administração
Baixar livros de Agronomia
Baixar livros de Arquitetura
Baixar livros de Artes
Baixar livros de Astronomia
Baixar livros de Biologia Geral
Baixar livros de Ciência da Computação
Baixar livros de Ciência da Informação
Baixar livros de Ciência Política
Baixar livros de Ciências da Saúde
Baixar livros de Comunicação
Baixar livros do Conselho Nacional de Educação - CNE
Baixar livros de Defesa civil
Baixar livros de Direito
Baixar livros de Direitos humanos
Baixar livros de Economia
Baixar livros de Economia Doméstica
Baixar livros de Educação
Baixar livros de Educação - Trânsito
Baixar livros de Educação Física
Baixar livros de Engenharia Aeroespacial
Baixar livros de Farmácia
Baixar livros de Filosofia
Baixar livros de Física
Baixar livros de Geociências
Baixar livros de Geografia
Baixar livros de História
Baixar livros de Línguas

Baixar livros de Literatura
Baixar livros de Literatura de Cordel
Baixar livros de Literatura Infantil
Baixar livros de Matemática
Baixar livros de Medicina
Baixar livros de Medicina Veterinária
Baixar livros de Meio Ambiente
Baixar livros de Meteorologia
Baixar Monografias e TCC
Baixar livros Multidisciplinar
Baixar livros de Música
Baixar livros de Psicologia
Baixar livros de Química
Baixar livros de Saúde Coletiva
Baixar livros de Serviço Social
Baixar livros de Sociologia
Baixar livros de Teologia
Baixar livros de Trabalho
Baixar livros de Turismo